

בס"ד

ערש"ק במדבר תשפ"ו

"ואביטה"

תורה ד' - עניני מתן תורה

שיעורים הנאמרים מפי מוה"ר

ר' אברהם צבי קלוגער שליט"א

ביהמ"ד "נזר ישראל" בית שמש

פרנס השנה

ברכת ידידות והוקרה
לידידנו היקר

הרה"ח

ר' רפאל אהרן קנאפפלער

שליט"א

ירושלים

על אשר נדבו לבו בתשואות חן
להוצאות הגליון

לע"נ אביו הרה"ח ר' צבי

בהרה"ח ר' אברהם יהודה ז"ל

תעמוד זכות הרבים לו ולכל
משפחתו ויתברכו בכל מילי
דמיטב

לקבלת המאמרים בדוא"ל: nezerisroel@gmail.com

לקו"מ תורה ד' - עניני מתן תורה

אנכי

לְשׁוֹן רַבִּינוּ זְכוּרָנוּ לְכַרְכָּה: אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים (שמות ב):

אנכי כלל כל התורה

אנכי הוא הדבור הראשון שפתח בו הקב"ה והיא המצוה הראשונה שורש כל המצוות, היא הדעת לידע מציאות ה' יתברך, היא האמונה בה' יתברך, וכמובא שהעיקר הראשון הוא אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו הוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים.

כלל רמ"ח ושס"ה עצמות וגידיים

אחת דבר אלהים שתים זו שמעתי, אנכי ולא יהיה לך, מכלל הן אתה שומע לאו, שהבורא יתברך שמו הוא יחיד והוא לבדו אלהינו ואפס זולתנו. וזה כלל כל התורה, אנכי כלל מצוות עשה, ולא יהיה לך כלל מצוות לא תעשה. רמ"ח מצוות עשה הכלולים באנכי הם רמ"ח איברים של התורה שהם עצמות התורה, שס"ה לא תעשה הכלולים בלא יהיה לך הם שס"ה גידי התורה שהם קושרים ומאחדים קומת התורה, והתורה היא נשמת חיות כל העולמות.

[א] כְּשֵׂאדָם יוֹדֵעַ

הידיעה במתן תורה

כשאדם יודע, אפשר לפרשו על דרך 'בזמן שאדם יודע', והוא זמן מתן תורה שניתנה בשבת, שבשבת בא האדם לידיעה הזאת, ובפרט בעת רעוא דרעוין. וכן זמן מתן תורתנו בחג השבועות. כי זמנים אלו הם מעין עולם הבא.

והוא הזמן ששמעו מפי הגבורה אנכי הו"ה אלהיך, שלא היה זמן כזה במשך כל ימות עולם מתחלת הבריאה ועד סופה, השמע עם קול אלהים חיים מדבר מתוך האש, ואז נתקיים אתה הראת לדעת כי הו"ה הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד, שפתח הקב"ה שבעה רקיעים והראה לדעת, ובידיעה זאת קבלו כל התורה כולה על רגל אחת שהיא מצות אנכי כמ"ש בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה. ואז הגיע כל אחד ואחד לדעת שכל מאורעותיו לטובתו והוא כל מה שארע לו במצרים ובדרך כאמור אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים.

אדם וחוה כלל המאורעות

הדעת באדם הראשון בין טוב לרע

'כשאדם יודע' לשון דעת בתורה נאמר באדם הראשון ועץ הדעת טוב ורע, דהנה טוב ורע אינו דבר גשמי אלא אופן התחברות האדם אל הדבר, שאם החיבור נח ומרוצה לו כי מתנהג כרצונו נקרא טוב ואם הדבר אינו כרצונו נחשב לו רע, כי הדעת הוא כח החיבור והוא המבדיל בין טוב לרע, שבהתחברות שייך טוב שמרוצים ונוחים זה לזה וכן להיפך אם אינם מרוצים ונוחים.

תיקון הדעת בענין חיטה מאכל אדם

והנה 'לא טוב היות האדם לבדו' כשאין חיבור ברצון באדם, 'והאדם ידע את חוה' כשיש חיבור ברצון. וכל גלות מצרים היתה מחמת פגם הדעת של אדם הראשון פגם החיבור, ובשבועות נשלם תיקון הדעת של אדם ואז נשלם יציאת מצרים ואז מביאים בכורים מחמץ דיקא לתקן עץ הדעת טוב ורע, כי פירשו חז"ל שעץ הדעת הוא חיטה שבאכילתה התינוק יודע להבחין, וחיטה הוא

מאכל אדם, וגדר האדם הוא הדעת, וזאת התורה אדם, שהתורה היא שלמות הדעת, כוללת עץ הדעת בעץ החיים, והוא א' דם שידיעת אנכי הנקרא א' אלופו של עולם בתוך הדם הוא הדעת אז נקרא אדם, וזהו כשאדם יודע.

גם יש לפרשו על דרך 'איך שאדם יודע' דהיינו כפי הידיעה שאדם יודע שמאורעותיו לטובתו כך הבחינה היא מעין עולם הבא.

שָׁבַל מְאֲרֵעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ,

מאורע שלא מדעת

מאורעותיו, מאורע הוא תרגום מקרה, פירוש דברים שארע ללא הכנת האדם וללא דעתו, וזהו הנסיון שנעשים לאדם במשך חייו דברים שלא עלו על דעתו, וקשה לו מדוע רק לו ארע כן ובדיוק כך כל מיני קשיים העוברים על אדם, ברוחניות ובגשמיות בכל מיני אופנים ובחינות, ואם היה הדעת שלם היה יודע שכולם לטובתו דיקא, שהמאורעות ארעו לו דיקא לטובתו הפרטית המיוחדת לו דיקא, אבל חסרון הדעת שנפגם בעץ הדעת טוב ורע, גורם שאינו יודע ומרגיש שהם לטובתו, רק הרגשתו ודעתו מפרשת את הדבר כרעה לו, דהיינו שמנוגד לרצונו וטובתו, ונעשה האדם מתנגד למאורעותיו.

דעת כולל ומחבר

והדעת כוללת הכל על דרך 'דעת קנית מה חסרת' ולכן הדעת כולל "כל" המאורעות דיקא, כי כל ההנהגות תלויים בדעת המחיה ומחבר הכל. וגם הדעת היא לחבר מאורע למאורע ולכוללם יחד, כי בחסרון דעת נדמים הדברים למאורעות נפרדים כל דבר והסבה שלו, אבל הדעת כוללת כל המאורעות שכולם מסבבים יחד לדבר אחד שיהיה טוב לאדם.

מאורע התרדמה וענין חוה והנחש

והנה המאורע הראשון והשרשי של אדם שהיה בניגוד לדעתו, הוא מאורע הפלת התרדמה, ונסירת חוה, ודבור הנחש אליה וכו'. וזה המאורע היה נגד דעת האדם וגרם להפיל דעתו ולבלבלו, וזהו לא טוב היות האדם לבדו, שלא היה לו החיבור ברצון, וזה גרם ריחוקו ממנה ק"ל שנה היפך מהדעת של וידע אדם, והעיקר כאומרו האשה אשר נתת עמדי, כאן כפר בטובה שלא ידע שהמאורע לטובתו דיקא, כי עזר כנגדו היא לטובתו.

וזה סיבב כל גלות מצרים, שהכל בכלל המאורע ומקרה הזה, עד שבמתן תורה קיבל אדם את הדעת שהכל לטובתו, חוה לטובת אדם, וזהו וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, אז הגיע שבת מעין עולם הבא, וכן באלף השביעי.

מאורע מקרה סוד רע וטוב

והנה מאורע תרגום מקרה, לשון אשר קרך, וזה החטא הנקרא רע בעיני ה', וזה קלי' עמלק רע, ושם צריך להודות ולהחזיר לטוב, כהודאת יהודה אחר ענין ער ואונן.

כתנות עור ואור

והנה מאר"ע ראשי תבות מ"ם א"ש ר'זח ע'פר, שזה בנין הגוף של אדם (מאורעותיו אירוע מתו). והוא בחינת כתנות עור. ושורש מארע ארע, א' רע, עו"ר שצריך להפוך לאו"ר, וזהו מאור"ע או"ר עו"ר. כי הסתכלות עינים החצוניים כתנות עור אינו רואה הטוב שבכל דבר, וזה ונפקחו עיניכם ונעשה עיור שיודע טוב ורע, שנפרד אצלו הבחנת רע בפני עצמו נפרד מהטוב, וכנגדו כתנות אור, כמו אורו של משה כי טוב הוא, אור הגנוז, רואה הטוב הגנוז בכל דבר. ערלה עור רע, מצד נחש, והברית קודש בחינת טוב הגנוז, אור הדעת.

הבחנה במאורעות

'זאת הבחינה' שהיא הבחנה דקה שזוכה אדם להבחין איך מאורעותיו הם לטובתו, ולכל אחד יש המאורעות המיוחדות שלו שהזמין לו הקב"ה וכשזוכה הוא מבחין בתוכם את הטובה המיוחדת שהקב"ה עושה לו.

זאת הפעם עצם מעצמי מצא אשה מצא טוב

'זאת' היא חוה כמ"ש זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאשהיא כלל המאורעות כנ"ל שהם לטובתו של אדם כמ"ש לא טוב היות האדם לבדו וכו' וזהו הדעת כמ"ש והאדם ידע את חוה.

הבחנה בין אור לחושך

'הבחנה' הבחנה הוא כח ההבדלה השכלית כמ"ש להבחין בין יום ובין לילה, והוא מכח הדעת, שאם אין דעת הבדלה מנין. ובחינה היא בירור ונסיון, כמ"ש הוי'ה צדיק יבחן, והיא מדת ה'מלכות' הנקראת 'זאת' שהיא 'מדת הדין' הנקראת 'אבן בחן', וכשהצדיקים נבחנים בנסיונות הם מגיעים להכרה והבנה שהכל לטובתו, שזה מדת הצדיק הנקרא טוב, בחינת וירא אלהים כי טוב, שנמתק מדת הדין ומבין שהוא טוב.

היא מעין עולם הבא.

העין של עולם הבא

היא בדמיון וגוון הסתכלות עין השכל של עולם הבא, וכדכתב לקמן שהיא עין אחת בהירות ההסתכלות וההשגה, כך ההבחנה הזאת שהכל לטובתו היא התנוצצות של הסתכלות עולם הבא.

עולם הזה ועולם הבא

בפשטות עולם הזה הוא זמן של עכשיו ועולם הבא הוא זמן העתיד. אבל בעומק למעלה מהזמן הינם שני תפיסות המציאות, עולם ה"זה" הוא תפיסה ממשית מוחשית וגשמית כמצביע בידו ז'ה'. עולם ה"בא" הוא שרואים כל דבר שהוא 'בא' ונמשך מהיכן שנמשך, דהיינו שרואים כל דבר משרשו מהיכן הוא בא. שאין מחשיבים את הדבר כפי ישותו אלא כפי שנמשך מאין ליש. ונמצא עולם הזה עולם ה"יש" ועולם הבא עולם ה"אין" שממנו מתהווה ליש.

והוא ההסתכלות בכל דבר מה העילה והסיבה להדבר, ובזה זוכים להבחין שהסיבה לכל דבר הוא שהקב"ה חפץ חסד להטיב לאדם ולטובה ואהבה עושה ומנהיג הכל. והשגה זאת היא השגת י"ה דשם הוי"ה שהוא שורש ההתהוות של כל דבר, וזה חיי עולם הבא שאז יחיו עם הטעם הפנימי של כל דבר ולא עם ישותו. וכל עולם הוא העלם, עולם הזה הוא העלם על אלקות, ועולם הבא הוא העלם באין סוף שנעלם מהתגלות, כי הוא ברצוא ושוב (כדכתב לקמן).

על דרך הסוד

[וביאור הדברים ע"ד הסוד (בדרך אפשר): "כשאדם", הוא שם מ"ה זעיר אנפין ו' שבשם, וזה סוד מ"ה מא"ה דלקמן. ומה שפתח "כש" זה ש"ך דינים שהם ז' פעמים מ"ה שצריך להמתיק בז' שבועות העומר עד שמגיעים למדרגת אדם השלם בשבועות. "יודע" שמקבל את הדעת ומתפשט בו, "שכל" שנמשך מהדעת דרך שלש קוין אל היסוד הנקרא כל, "מאורעותיו" הם ה' גבורות הנופלים מהדעת אל היסוד כדי לעשות דעת למלכות ה' תתאה, והוא לשון תרגום בסוד אחרים ששם בנין המלכות. ורמז מאורע תיו. "הם" (הגבורות הנ"ל) אותיות מ"ה בהיפוך אור חוזר, אותיות 'הם'

דאלהי"ם, ובסוד 'בכל מאדך בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאד מאד' וסוד והנה טוב מא"ד. "לטובתו" שהמטרה ליחוד היסודות הנקרא טוב, ואותיות ת"ל ה' גבורות אלהים, מתייחדים מכח הדעת הנקרא טו"ב אהו"ה המתלבש באות ו' יסוד. וזהו לטובת ו' היינו שהגבורות הם לצורך טובת היסוד כי הם גורמים לו תיאובתא החסדים להגבורות ונעשה טוב כנודע.

כשאד"ם במדרגה זו, "זאת" היא המלכות, "הבחינה" נבחנת בכח בינה ח', "היא" כי זאת המלכות הגלויה נעשית במדרגת 'היא' בינה הנסתרת, "מעין" נשפעת מעין הברכה מעין מקור השפע שביסוד הבינה הנקראת עין "עולם" הבינה המקבלת חיות החכמה אבא "הבא". כי כפי המשכת הדעת כך מתגדלת המלכות הזאת להיות בבחינת בינה עוה"ב ונעשים ו"ה במדרגת י"ה כמו לעתיד שנאמר ביום ההוא יהי"ה הוי"ה אחד ושמו אחד].

כְּמוֹ שְׁפָתַיִם (תְּהִלִּים נ"ו): "בְּה' אֱהִלֵּל דְּבַר בְּאֱלֹהִים אֲהִלֵּל דְּבַר".

חייב אדם לברך ולקבל בשמחה

דתנן בברכות (ס' ע"ב) חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, מאי וכו' אמר רבא לא נצרכה אלא לקבולינהו בשמחה. אמר רב אחא משום רבי לוי מאי קרא, חסד ומשפט אשירה לך ה' אזמרה, אם חסד אשירה ואם משפט אשירה. רבי שמואל בר נחמני אמר מהכא, בה' אהלל דבר באלהים אהלל דבר, בה' אהלל דבר זו מדה טובה באלהים אהלל דבר זו מדת פורענות.

מאתו לא תצא הרעות רק טוב

כי הכל נעשה מאיתו יתברך, והוא יתברך נודע ע"י פעולותיו וכל שמותיו על שם פעולותיו, והשם הוי"ה הוא הפועל הטוב מאיתו יתברך, וכל הטובות הנעשים בעולם באים משם הוי"ה ב"ה, שהוא מקור כל הטוב וברא העולם להטיב ופועל כל הטובות, ומאתו לא תצא הרעה כלל ח"ו. והשם אלהי"ם הוא הפועל הדין שמנהיג העולם כמו דיין ושופט לפי מעשה הנבראים, וכל הפורעניות רח"ל הנעשים בעולם ח"ו, כולם באים משם 'אלהים' שהוא הנהגת העולם במדת הדין, כפי מה שחייבה חכמתו יתברך להנהיג הבריאה.

וכשצריך לברך 'דיין האמת' שמשפטיו ית' בשם אלהים הם אמת, צריך לקבל דינו בשמחה, בידיעה שהכל לטובתו, שהכל בא משם הוי"ה, כי מאיתו לא תצא הרעות כלל ח"ו וכולו טוב, ורק לגבי המקבלים נדמה לרעות לפי מעשיהם וקוצר דעתם, אבל צריך לדעת שגם שם אלהים הוא לטובתנו ולהלל גם בזה. ולקמן יתבאר מדוע לשון הכתוב הוא "דבר".

יום אחד

במתן תורה נאמר יום אחד יודע להוי"ה לא יום ולא לילה, כי בו מקבלים הדעת דשם הוי"ה המאחד טוב ורע בחינת אור וחושך יום ולילה, וזה השגת אחדות עולם הזה ועולם הבא, שבעולם הזה הדומה ללילה יש כבר התנוצצות עולם הבא הנקרא יום, אך הוא ברצוא ושוב, ואינו לא יום ולא לילה. ומקריבים בו חמץ, כי משיגים שגם יצר הרע הוא טוב.

המלכות חוזרת לה' במתן תורה

גלות המלכות בעולם זה דיין האמת

הנה מתחילת הבריאה היתה המלכות בגלות, כי עצם מציאות הבריאה שיש כוחות שם אלהים, זה העלמה על מלכות ה', וזה נקרא שבירת הכלים שאמרו אני אמלוך וכו', שנעשה כוחות שונים בבריאה, ועל זה נאמר דיין האמת, כי כוחות אלו הם דינים דשם אלהים. וצריך להכניס א' במתן גלות שהוא דיין אמת, וזה המתקת דין להיות אדני.

המלכות בין הגוים

ומזה נמשך מלכות הגוים, וזה הדינים והסתרות, וזה היה בנמרוד ופרעה ואבימלך וכו', והאבות היו עדיין בגלות תחת מלכים אלו של הגוים. ובאמת מלכות שייך רק להקב"ה אלא שהוא בגלות בהסתר בשם אלה"ם המסתיר המציאות האמתי שם הוי"ה.

רק באברהם במלחמת המלכים היה התנוצצות שרצו להחזיר המלוכה לה' כאמור עמק המלך ומלכי צדק מלך שלם וכו'.

המלכות בפרעה ויוסף

ביוסף נאמר המלך תמלך עלינו, התחיל משהו מלכות דקדושה להתגלות, אך עדיין רק הכסא אגדל ממך, עדיין פרעה מלך.

פרעה מאמין רק בשם אלהים ומפרידו משם הוי"ה, וזה המצב במצרים גלות דאלהים, דיין האמת. וזה נקרא גלות השכינה, שיש שלטון בעולם מבלעדי ה', הרי כל הבריאה משם אלהים, והיא בגלות. ולכן עבדו שם עבודה זרה, כיון שהמלכות בגלות, שם אלהים בגלות, שנדמה שיש כוחות אחרים ח"ו.

עליית המלכות להקב"ה

ביציאת מצרים יצאה המלכות מפרעה לחזור להקב"ה. בים סוף נכנע מלכות פרעה, אז לראשונה נעשה מלכות ה', ה' ימלוך לעולם ועד.

והמלוכה במעמד הר סיני, אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים - דיקא, שיצאה המלכות מהגלות מבית עבדים, למלכות ה'.

באנכי הבינו שכל הרעות במצרים לטובה

וזה המבואר שמהרע דיקא חוזר לטוב שמבינים כי כל גלות מצרים שהיה דיין האמת וירעו אותנו המצרים כל הרעות וצרות ח"ו הכל הבינו אז שהוא לטובה, בדבור אנכי ה' אלהיך, ולכן מזכיר מצרים דיקא, לומר שעכשיו קבלו האמונה הבהירה הידיעה שכל מה שארע במצרים כולו לטובה כולו שם הוי"ה אנכי.

מהו הדעת של אנכי

ונמצא היחוד הגדול של אנכי ה' אלהיך, הוא כפשוטו שאדם מבין בכל מה שעובר עליו שהכל לטובתו.

בחינת רע ולא טוב

והנה כל גלות מצרים על עוון ק"ל שנה הנקרא רע, כאמור ויהי ער בכור יהודה רע וכו', ועתה נהפך לטוב. וכל סבת הרע של ק"ל שנה, מתחיל במאמר לא טוב היות האדם לבדו, שבמעשה בראשית נאמר טוב עד שבענין חוה נאמר לא טוב כשחסר חוה, ודיקא עם חוה יהיה טוב, ואדם כפר בטובה, ונפרד מחוה ונעשה בחינת רע.

עץ הדעת טוב ורע

וזה נמשך מעץ הדעת טוב ורע, שבמקום לכלול הכל בטוב נפרד הרע מהטוב. והדעת הוא הכח המחבר הפכים, לכלול רע בטוב, וכאן נפגם הדעת. והתיקון והאדם ידע את חוה, הדעת המחבר טוב ורע.

הטוב והמטיב

והנה הטוב לו והמטיב לאחרים, היינו טוב לאדם ומטיב לחוה, טוב חסדים ומטיב את הגבורות שגם הם לטובה.

היין

וברכה זו נאמרת על היין, שהוא עץ הדעת טוב ורע, ובו כל הקלקולים, ומצד שני ביין נהפכים הגבורות לטובה, וכל הברכות ושירות ותשבחות על היין, כי כל ההודאות הם מודים מכלל דפליגי, שמבינים במה שהיה נראה חסרון ורע שהוא טוב.

כוס ישועות

ועל זה אמרו שצריך לברך על הרעה בשמחה כמו על הטובה, מהכתוב כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא, בכוס יין דיקא שהוא המשמח, כי שמחה מהשלמת החסרונות, שחוזר לטוב. חוה בחינת חסרונות, וההשלמה כשמתייחד אדם וממתיק ומבין הטובה שבחוה, זה תכלית העבודה בעולם, להפוך אלהים להוי"ה, למצוא בתוך חלל הפנוי את הטוב ה'.

טוב ורע בענין יוסף הצדיק

והנה כל גלות מצרים שהוא הירידה של טוב לברר את הרע, מתחיל מיוסף הצדיק. שהיה בן טו"ב שנה בדיוק, והביא דבתם רע"ה, ומכרוהו למצרים, והיה לו הדעת שהכל לטובה אלהים חשבה לטובה, ויעקב אמר והורדתם את שיבתי ברעה שאולה, ולבסוף טו"ב שנה האחרונים של יעקב ראה את יוסף, שנהפך רע לטוב, וזהו הלשון טוב כל ארץ מצרים, ובפרט נדרש על היין הטוב, יין שדעת זקנים דיקא, נוחה הימנו, שנהפך ליין עם דעת לטוב, שלא נברא יין אלא לנחם אבלים דהיינו דיין האמת, להפוך להטוב והמטיב.

ברכת הטוב והמטיב בניחום אבלים

וכדאיתא בגמרא לשון הברכה בברכת המזון של אבלים, בברכה רביעית, המלך החי הטוב ומטיב כו', שמבינים שהרע טוב, התנוצצות עולם הבא. כי הנפטר מגיע לעולם הבא תחית המתים, כי מיתה בחינת רע, ועל זה נאמר והנה טוב מאד, שיתגלה שהרע עצמו הוא טוב, טוב מאד זה המיתה, זה יצר הרע, שנהפך לטוב. שבתחלה נאמר בו רק רע כל היום, ולבסוף יש נחמה. ולכן עולם הבא הוא המתקת המיתה, וזה ענין ברכת הטוב והמטיב על הרוגי ביתר שניתנו לקבורה וכו'. ולכן כל תיקון המת אמירת קדיש, הארת עולם הבא, עולם התחיה, כולו הטוב והמטיב.

הודאת יהודה

והנה מיד אחר מכירת יוסף מתחיל פרשת יהודה, יהודה הוא המלכות, שם הוי"ה עם ד', ד' גלות המלכות בארבע מלכויות דלה ועניה שאין רואים גילוי מלכותו יתברך, ומהותו וידוי, הפעם אודה. וירד יהודה, בעוון מכירת יוסף שירד מהדעת הטוב חיבור הפכים, מיד ער רע בעיני ה' וימיתהו, וכל הפרשה, והתיקון הוא ההודאה בפני בית דין יצחק ויעקב תלמידי חכמים תלמידי שם ועבר, באמירת צדקה ממני. תמר בתו של שם מלכי צדק המלכות. בהודאה זאת מחזיר המלכות הדבור, ומיד נולד פרץ שורש משפחת המלכות. ומגילת רות קורין בשבועות, כי אז תיקון המלכות.

והנה פרץ אותיות צרף, כח החזרת צירופי האותיות בוודוי.

דוד המלך כל הכח תשובה שהודה ואמר חטאתי, בזה בנה המלכות בשלמות.

יבום במגלת רות, אם יגאלך טוב, דיקא. להחזיר מיתה רע, מחלון וכליון, לטוב. וגאלתיך אנכי.

יהודה ויוסף

ואת יהודה שלח להורות לפניו גשנה, לברר דבורי המלכות. ויהודה נגש אל יוסף, להתוודות כמ"ש ידבר נא עבדך דבר באזני אדני, דיקא דבור יהודה אל יוסף הציל כל הענין, כי עבדך ערב את הנער, ועל זה נתגלגלו עצמותיו.

היין ביוסף

וכל המעשה על הגביע, השייך לשתיית היין וישתו וישכרו עמו, אשר נחש ינחש בו, כי ביין יש כח של הטוב והמטיב להמתיק כל הרעות לטוב.

וידוי אחי יוסף

והנה עשו האחים וידוי דברים ממש בפניו, תחלה אמרו אבל אשמים אנחנו וכו', וכן אמרו מה נדבר מה נאמר ומה נצטדק האלהים מצא את עוונינו, ולבסוף אמרו אנא שא נא פשע וגו' כי רעה גמלוך וכו', הכל וידויים, מצד יהודה. וכן ראובן עי"ז חזר והודה וכו'.

אלהים חשבה לטובה

ואז אמר יוסף אתם חשבתם עלי רעה אלהים חשבה לטובה, ממש ההארה של כולו הטוב והמטיב, הצדיק מאיר הדעת שהכל טוב. וזה כל המתקת ותיקון הגלות כדי להגיע לאנכי ה' אלהיך, שהיא השגת אלהים חשבה לטובה, מיתוק שם אלהים להכלל בשם הוי"ה.

פתרון החלומות

והנה כל גדולת יוסף מכח החלום של פרעה שיש פרות רעות ובולעות את הטובות, וכן שבלים, רע בולע את הטוב. ולא נודע כי באו אל קרבנה, נעלם הדעת. ויוסף הוא הפותר, יש לו כח לקחת צירופי החלום ולפתור ולהפוך רע לטוב. וכל לשונות הפסוקים מורים על כך.

והנה לשר המשקים פתר לטובה, כי זה סוד היין הטוב והמטיב, שנהפך רע לטוב כנ"ל. וזה המתקת התרדמה המאורע הראשון בחינת שכחה שינה, לגלות שם את הטוב, זה כח הפתרון.

דם ויין

הדמים ששפך פרעה במצרים, ואחר כך ארבע כוסות יין בהילול והודאת הגאולה, ממש כברכת הטוב והמטיב על דמים שנשפכו ולבסוף חוזר להלל והודאה.

פרעה

פרעה פה רע, צירופים רעים, וכן כתב רבינו לקמן על פעור. ולבסוף הוא עצמו הודה ה' הצדיק.

שם הוי"ה משה

במשה רבינו מתחיל להתגלות שם הוי"ה בלי הסתר, כי בגלות רק שם אלהי"ם מכסה ומסתיר לשם הוי"ה. והתכלית לקחת ההסתרות אלהי"ם ולגלות שגם זה הוי"ה, וזה נעשה בסיני.

התורה לייחד מעשה בראשית שם אלהי"ם לשם הוי"ה

כי התורה לקחת כל מעשה בראשית חומריות אלהי"ם והכל נעשה צירופי אותיות התורה ובפרט תורה שבע"פ, הכל מתאחד בשם הוי"ה נותן התורה, אחדות מעשה בראשית במעשה מרכבה שמות הקודש, כל התורה שמותיו של הקב"ה.

וידוי דברים

דיבור בעשרת הדברות

סוד וידוי דברים במעמד הר סיני, הנה מתחילת הבריאה בעשרה מאמרות, לא היה צורת דיבור בתקונו, דבור בין בורא ונברא, רק עשרת הדברות הוא תיקון הדבור. ובפשטות הם דבורים

חדשים, אך המעמיק יראה שאותם הדבורים שהיו בחלל העולם עד אז חזרו להקב"ה, וזה ודוי דברים שהבריאה חוזרת להקב"ה. אז הבריאה כולה חזרה לחיותה, רק אז החזיר הקב"ה אליו את שם אלהים, שהם כל הכוחות כולם חזרו ונתאחדו בשם הוי"ה.

וידוי כביכול

והנה הקב"ה כביכול מתודה ומספר כל לבו אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך וכו', ואומר עשרת הדברות ומוציא מעצמותיו כביכול מעצמותו את דבוריו. והנה עצם הבריאה הקב"ה הסתיר שם הוי"ה ונעשו מלכים שמתו דהיינו הסתרות ישות של הבריאה, והקב"ה מתודה כביכול שכל ההסתרות דשם אלהים באים ממנו.

הטיבו כל אשר דברו

וכן כלל ישראל חזרו ודברו והפכו הצירופים לטוב, כמבואר בפסוק (דברים ה' כא) וַתֹּאמְרוּ הֵן הֲרָאנוּ יְדוּד אֱלֹהֵינוּ אֵת כְּבֹדוֹ וְאֵת גְּדֻלוֹ וְאֵת קְלוֹ שְׁמַעְנוּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ הַיּוֹם הַזֶּה רָאִינוּ כִּי יְדַבֵּר אֱלֹהִים אֵת הָאָדָם וְחַי: (כב) וְעַתָּה לְמָה נִמּוֹת כִּי תֹאכְלֵנוּ הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת אִם יִסְפִּים אֲנַחְנוּ לְשָׁמַע אֵת קוֹל יְדוּד אֱלֹהֵינוּ עוֹד וּמִתְנוּ: (כג) כִּי מִי כָל בֶּשֶׂר אֲשֶׁר שָׁמַע קוֹל אֱלֹהִים חַיִּים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ כְּמִנּוּ וְיַחֲי: (כד) קָרַב אֶתָּה וְשָׁמַע אֵת כָּל אֲשֶׁר יֹאמַר יְדוּד אֱלֹהֵינוּ וְאֵת תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ אֵת כָּל אֲשֶׁר יְדַבֵּר יְדוּד אֱלֹהֵינוּ אֵלֶיךָ וְשָׁמַעְנוּ וְעִשִּׂינוּ: (כה) וַיִּשְׁמַע יְדוּד אֵת קוֹל דְּבָרֵיכֶם בְּדַבְּרְכֶם אֵלַי וַיֹּאמֶר יְדוּד אֵלַי שְׁמַעְתִּי אֵת קוֹל דְּבָרֵי הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר דְּבָרוּ אֵלַיךְ הִיטִיבוּ כָל אֲשֶׁר דְּבָרוּ: (כו) מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה לָהֶם לִירְאָה אֶתִּי וְלִשְׁמֹר אֵת כָּל מִצְוֹתַי כָּל הַיָּמִים לְמַעַן יִיטַב לָהֶם וְלְבָנֵיהֶם לְעֹלָם:

ותדייק בלשונות הפסוקים ובלשונות רבינו ז"ל ענין האש והדבור וענין הביטול לאא"ס ברצוא ושוב וענין החזרת כל הדבורים לטוב, ושמירת תרי"ג המצוות, הכל מבואר.

אנכי השגת אחדות ה' מתוך הדבור

והנה בדבור ששמענו מפי הגבורה פרוחה נשמתן, ובדבור הזה אנכי ולא יהיה לך, אחת דבר אלהים שתים זו שמענו, אני אחד וממילא אין אלהים מבלעדי, הרי השיגו אחדות הגמור ית'. ומזה למד רבינו שע"י ודוי דברים בפני ת"ח משיגים אחדות ה', כי זה סוד עשרת הדברות.

זכירת וידוי אחר הפטירה

והנה יש כאן צורת וידוי דברים שזכר משה הוידוי, אפילו שיהודה כבר נפטר מזמן רב. וזה מוכיח שיש צורת וידוי שהת"ח מתוודה בעבורנו. וממש כן מבואר בכהן גדול המתוודה עוונות כל בית ישראל ביום כפור, וזה אהרן הכהן. אך השורש ומקור במשה רבינו שהתוודה לפני הקב"ה בעד עוון העגל, ועי"ז המשיך לוחות שניות, ענין מתן תורה. וראה המבואר כאן בענין ואם אין מחני נא וכו'. וכן נאמר (ויקרא כו מ) וְהִתְוַדּוּ אֵת עֲוֹנֵם וְאֵת עֲוֹן אֲבֹתָם, ומכאן למדו שצריך לומר "אבל אנחנו ואבותינו חטאנו" הרי שאפשר להתוודות בשביל דורות קודמים.

וידוי להעלות אותיות

ומזה נלמד שענין הוידוי הוא להקריב ולהעלות האותיות ולהחזירם לשרשם להקב"ה, ולכן מתן תורה הוא בחינת הוידוי שחזרו האותיות להקב"ה. וזה ענין האותיות שיצאו אש כו' ונחרתו על הלוחות. ולימוד התורה הוא תיקון הדבור וכו'. ולכן יהודה שלח להורות דיקא. ועדיין צ"ע.

חקיקת עשרת הדברות בלוחות מעבר לעבר

והנה חקיקת הדבורים בלוחות, משני עבריהם הם כתובים מעבר אל עבר, זה הסוד המבואר כאן לעומת שהעבירות עוברים מעבר אל עבר בעצמות, מדה טובה מרובה שהמצוות ואותיות התורה

בצירופים טובים של אותיות התורה חקוקים בעצמות בני ישראל מעבר אל עבר, ונמצא שבני ישראל הם בעצמם לוחות הברית, ועצמות כמו אבנים.

ביאור שם אלהים ושם אדנות

לאה היא שם אלהים ורחל שם אדני.

כי שם אלהים - שה' ברא כוחות נאצלים נבראים נוצרים ונעשים, בראשית ברא אלהים, זה שייך למעשה הקב"ה לבדו. שם אדני - שיש נבראים עבדים שהם דינים המקבלים אדנותו של א' אלופו של עולם ונקרא אדני. כשאברהם נעשה עבד ה' קראו אדון להקב"ה, כי אדון שייך רק כשיש עבדיו. ותמיד אנו קוראים לו בכנוי אדני, כי זה שייך לנו שהוא אדוננו.

אבל לאומות העולם לא שייך שם אדני, כי אין להם יכולת לעבוד את ה', רק הם סתם חלק מהבריאה, שייך לשם אלהים. ומשם כל אלהים אחרים, כוחות שיש בעולמות. והמתקת שם אלהים זה הרבה יותר גבוה, זה לייחד הכוחות לגלות שאין שום כח מבלעדיו. משא"כ אדני הוא ענין עבודתנו שצריך להמליכו ולייחדו. ובזה תבין מדוע נקט רבינו במאמר שם אלהי"ם דיקא.

ובמתן תורה נתייחד שם אלהי"ם בחינת לא"ה, שזה הרבה יותר, זה מתחילת הבריאה שעלה במחשבה מדת הדין צמצום, הכל מגיע לתקונו, זה לאה ליעקב, לא מה שחשב רחל, הרבה יותר גבוה, וכן תורה, זה הרבה יותר, וזה שרשי כל העולמות. וזה שייך לעשו, הגדולה לגדול, כי אומות העולם יניקתם משם אלהים דיקא, שזה חיות כל הכוחות. ועל זה נאמר כי שרית עם אלהים דיקא. וקיבל את לאה מחכמה עליונה, אבא לבן לובן העליון. כמו קבלת התורה.

מתן תורה - ארבע היסודות - ודביקות הדיבור בא"ס

ארבע יסודות - עפר דומם, מים צומח, רוח חי, אש מדבר.

דבור יסוד האש גאווה והמלכות אש

שורש הדבור אש, שהוא כח המדבר, ופגמו גאווה, כמו אש המתרום בגאווה, ותקונו ענוה וביטול כמו אש להתכלל בה', וזה מלכות ה', ה' מלך גאות לבש. במתן תורה הקב"ה מדבר מתוך האש, וכל הדבורים כח המלכות של מין האנושי המדבר עלה לשרשו ונכלל בדבורו של הקב"ה מלכותו יתברך, שעלה שם אלהי"ם ונתייחד בשם הוי"ה, אנכי ה' אלהיך ולא יהיה לך אלהים אחרים גאווה.

פסקה זוהמתן

והנה אז פסקה זוהמתן מהנחש הקדמוני. והנה אדם הראשון נברא מד' יסודות מן האדמה, ובתוכו ד' יסודות הרוחניות, והנחש קלקל ד' היסודות ועירב בהם טוב ורע.

יסוד העפר ועצבות נחש

העצבות באה כמ"ש בעצבון תאכלנה, מהרע שביסוד העפר שהוא הנחש שבבור בעפר ועפר לחמו. ואולי בזעת אפך לעומת פני צדיק.

תיקון בראיית הפנים בסיני

וביציאת מצרים ומתן תורה פסקה זוהמא זאת, מכח ראית פני משה לפני הקב"ה בים ובסיני, ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני. וכל סיום התורה "אשר עשה משה לעיני כל ישראל". ומיד בתחלת לידת משה ותרא אותו כי טוב, וראך ושמח בלב, ביטול העצבות. (זכה לחושן המכפר על הדינים דיין האמת ומייחד כל י"ב שבטים כל היסודות למלכות ה' באחדות ומאיר צירופי האותיות).

פגם התאווה הצומח המים בנחש

התאווה באה כמ"ש וכי תאווה היא לעינים, מהרע שביסוד המים מנהר המשקה הגן ומשם יפרד, וזה גרם קוץ ודרדר תצמיח לך, פגם הצומח בקוצים, נגד תענוגים. והנה כתיב ונפקחו עיניכם, פגם העינים, ולכן גם התיקון בראיית פני הצדיק.

תיקון התאווה בסיני בראיית עינים

וביציאת מצרים ומתן תורה פסקה זוהמא זאת ויענך וירעיבך ויאכילך המן ובדלו מאכילה ותאווה גשמית, ופרישות בסיני, וזכו לאכילת מן ושתיית באר וקדושה ותענוג עליון, וזה מכח ראיית כבוד ה' והראיה בסיני ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו.

פגם יסוד הרוח החי לשה"ר בנחש

דברים בטלים ולשון הרע מיסוד החי מהנחש שהוציא רוחו הכסיל ודבר לשון הרע ודברים בטלים על הקב"ה.

תיקון הרוח החי בסיני

וביציאת מצרים ומתן תורה פסקה זוהמא זאת ונטהרו מדבורים רעים ואמרו שירה על הים [כשנכנע סוס פרעה החי], וזכו לשלמות הדבור בסיני, מכח הצדקה (לעומת נתינת נחש וחיה) שיצאו מעוני מצרים לעושר, שנתן לנו הקב"ה מתנות טובות בזת מצרים בזת הים מן באר וענן והשבת והתורה עולה על הכל, ואנו נותנים להקב"ה צדקה שהולכים אחריו ושרים לו וזבחו לו בסיני קרבנות (צדקה ממש) ומקבלים מצוותיו ואומרים נעשה ונשמע. (וכבר ידוע שבשבועות נאמר צדקה מתנות עניים).

פגם יסוד המדבר האש גאווה - בנחש

גאווה באה מיסוד האש המדבר שהכניס בו הנחש הרע ע"י שאמר והייתם כאלהים יודעי טוב ורע, וגאווה היא אלהים אחרים כמ"ש כי יודע אלהים וכו' והייתם כאלהים וכו' ופגם צירופי הדיבור והפך הצירופים של לא תאכלו לתאכלו וכו'.

תיקון יסוד המדבר האש גאווה - בסיני

וביציאת מצרים יצאו מעניות הגאווה ובמתן תורה פסקה זוהמתן והופשטו מצרעת משכא דחיויא וחזרו כל הצירופים לשרשם וקיבלו עשרת הדברות. והיה הדיבור פנים בפנים עם הקב"ה בסוד וידוי דברים, והורה הקב"ה דרך ישרה התורה ומצוותיה לפי שורש נשמות ישראל, והכל באמצעות משה התלמיד חכם, שלמד מפי הקב"ה ואנכי עומד בין ה' וביניכם למסור הדבורים מזה לזה.

וידוי של אדה"ר

וכנגד שבאדה"ר היה חסר וידוי כי הקב"ה רצה שיתוודה אך לא הגיע לוידוי להודות בטוב, עד שבא משה ובמעמד הר סיני נתקן הדבור ואמרו נעשה ונשמע.

אות ט'

הנה באות ט' מבואר הנקודה הפנימית של כל התורה והמאמר.

שובו לכם לאהליכם - רצוא ושוב

וההתכללות באור אין סוף הוא ברגע של אנכי שכולם נתבטלו מהחומר לגמרי ונכללו בא"ס, ואחר כך "שוב" שובו לכם לאהליכם, עם הדעת, כי אתה הראת לדעת. אך משה נשאר למעלה עמוד עמדי מופרד מהיסודות החומריים ברצוא ושוב, כי הוא עוסק לבטל גם משהו ישות של תמונות אותיות, ולכן זוכה תמיד לדבור מאת ה' פה אל פה אדבר בו, כי מאיר א"ס בתוך האותיות.

עבודת משה ביטול לא"ס וכך מתקן לכל אחד לפי ערכו

זוהי עבודת משה שהוא חי תמיד בבחינת שיריים לבטל ישותו לא"ס, ובכוחו לכפר חטאים ועוונות שנפלו הישות של בני אדם לאלהים אחרים, מלכות הגוים, אני אמלוך, להחזיר דבוריהם למקורם בא"ס, כי הוא סוד החכמה הדבק בכתר בא"ס. והנה כמו שהצדיק עוסק לקחת תמונות אותיות שהם רצונות פרטיים ולדבקם ברצון א"ס, שזה העלאת המלכות לכתר, אני לאין, כך לוקח כל האותיות המעורבבות ופגומות היוצאות בוידוי דברים ומחזירם לתיקון האותיות, ומעלה המלכות לשרשה באין, כי גם הוא עובר אותם מעברים לפי ערכו, כי אצלו עצם תמונת אות הוא ישות ממש כמו חטא אצל הזולת, כי עצם מציאות אות הוא אצלו חטא נגד הבורא יתברך האין סוף ושב בתשובה תמיד על מציאות הישות לחזור ולהכלל, ולכן בכוחו להחזיר הכל, כי הוא באמת מבוטל. וזהו משה ענו מאד וכו'.

והכלל כי וידוי דברים אצל הצדיק הוא לקיחת אותיות שהם רחוקים מבחינת אין סוף ומחזירם לשרשם ברצון הא"ס שרצה שהאותיות יהיו כך, אך רצונות פרטיים הוא כבר ירידה מרצון הפשוט הא"ס הבלתי מוגבל, ולכן וידוי דברים אצל הצדיק חכם העליון בחינת משה הוא דבורים הרוצים להכלל בשרשם באין. ובכך זכה שנעשה פיו מרכבה לדבור אנכי ה' אלהיך וכו', כי ביטל ישותו, ואם אין מחני נא. וזה כל החוזר בתשובה מבטל הדברים בחרטה מעיקרא, בחינת אין.

ענוה של משה שכתוב בתורה שבחו

ביאור השפלות של משה, שאין שייך בו "אני" וכמו שמדבר על גוף שלישי כך מדבר מעצמו ואין מרגיש שום שינוי, כי הכל מה' ואין פירוד כלל, ולכן יכול לדבר על ענותנותו.

ענותנותו של הא"ס ב"ה

זוהי מדת הקב"ה ענותנותו, כי צריך לדבק במדותיו. שהקב"ה במקום גדולתו של א"ס, שם אתה מוצא ענותנותו שמוריד עצמו, וזה היה בסיני וירד הו"ה על הר סיני, זהו הענוה, זה סיני. והאיש משה מרכבה ענו מאד.

אהרן ומרים דברו, מיד ה' יורד ורואים שאינם מוכשרים כי לא הגיעו לשיא הענוה להדבק בענותנותו של הקב"ה שירד אליהם תמיד, רק משה מבוטל כל כך לכן חי תמיד בענוה של הקב"ה הא"ס ב"ה שמצמצם ויורד אליו.

והענין כי דבוק באין סוף וכל מציאות יש וחומר רואה מיד איך הא"ס צמצם עצמו כל כך באותיות כאלו, ורואה רצון הא"ס בכל דבר להצמצם בענוה, וזה סוד המשכת אותיות התורה. וזה מכפר כל העוונות בשורש האותיות כנ"ל.

שני הלוחות הן ולא טוב ומטיב

ולכן התורה מיד שני לוחות עשה ולא תעשה, כדי לגלות הטוב והמטיב, טוב לו ומטיב לאחריו, להחזיר הלאוין לגלות אלקותו, אנכי ה' אלהיך לא יהיה לך אלהים אחרים, הן ולא באחדות גמור.

טיהור היסודות לחיים נצחיים במתן תורה

והנה פירוד ד' היסודות גורמים מיתה והסתלקות הנשמה, וזה פירוד מאורעות האדם בין הטוב והמטיב כשנולד לדיין האמת כשמת.

ובמתן תורה נטהרו ד' יסודות ודבק גוף זך בנשמה בלי מיתה, כי נכללו בהטוב והמטיב, ונהפכו כל מאר"ע לטוב, בלי מיתה שהיא פירוד ד' יסודות, כי פסקה זוהמתן.

והדיבור עצמו נכלל בא"ס בדבור של אנכי שפרחה נשמתן ברצוא ושוב וכו"ל.

והחכמה תיקון הנחש ערום, חכם יכפרנה.

הצדיק הוא חיבור היסודות

ענין שהארבע יסודות נתקנים ע"י הצדיק, מבואר בחלק ב' תורה ס"ז, שהצדיק יסוד הפשוט וממנו כל ד' יסודות, כי הוא נהר יוצא מעדן וכו'. והענין בזה הרבה שהיסוד הוא אותו נהר כו'. כי עיקר יצירת האדם מהיסוד, צדיק, ואחר כך מתחלק לארבע כוחות, אך כל ארבעת הכוחות נמצאים ביסוד. והיסוד הוא כח החיים המורכב תמיד ב' היסודות ומרכיבם ומחברם, ובהסתלק הכח הזה ח"ו יפרדו היסודות זה מזה. והבן היטב שהוא החיות האלקית המחבר הפכים, כי היסודות הם הפכים, וזה סוד הדעת המחבר ההפכים הוי"ה אלה"ם, וזה סוד חיבור אדם וחיה, ומזה נוצר הרכבת ד' יסודות יחד.

[רצוא ושוב, יש התכללות באין סוף בחי' מה בחי' כתר בחי' רצוא בחי' רעוא דרעוין, ואח"כ שוב בבחי' חכמה י' שכל והחכמה מאין תמצא ומאיר מאין ליש. ולכן חכמה יסוד האש ומתבטל לכתר]

לא ראיתם כל תמונה

והנה תמונות האותיות הם רצונות וצריך לבטלם לאין, וזהו כי לא ראיתם כל תמונה, שלא לגשם תמונות האותיות של מתן תורה, כדי להמשיך בתוך האותיות רצון הא"ס. וכן צריך להבין שהאותיות התורה כולם מאוחדים ברצונו הפשוט. וכך התורה מתקנת הכל.

ביו"כ נהפכים העוונות לתורה

ורבינו מפרש הכל על הדבקות בתפלה. ובפרט אם עושים מתורות תפלות אתי שפיר שמעלים כל הצירופים, ואומרים תן אתה וכו'. אך וידוי הופך הכל לתורה, וביו"כ נעשים מכל עוונות ישראל תורה.

האש

אש ומלכות

קול אלהים מדבר מתוך האש, האש שורש המלכות, כי האש התכללות וביטול במלך, אש מכלה הכל, וזה סוד הכלה המלכות להכלל בהקב"ה, וזה תיקון יסוד האש המדבר, להתבטל לה' באש קודש.

אש איש אשה

וסוד אש - שלא נזכר במעשה בראשית - איש ואשה, אשה נחתכה מאיש, וצריכה לחזור להתחבר בשורש באיש, בכח האש, וזה היה במתן תורה דביקות באש.

אש אוכלה תלמידי חכמים אש סיני

ואמרו חז"ל וכי אפשר להדבק בשכינה והלא אש אוכלה הוא, אלא הדבק בחכמים ותלמידיהם, זהו המבואר כאן דבורי התלמיד חכם הוא ממש אש של סיני, וכן אמרו חז"ל שבדברי תורה של ת"ח מלהטת האש כנתינתן מסיני.

משה עלה ונכלל למעלה

ולפי אות ט' שהחכם משה רבינו נכלל באין סוף, מבואר היטב, כי משה רבינו כשעלה להר סיני נכלל לגמרי למעלה בענן ואש ממש, כי נתבטל ישותו ונכלל באין, ולכן נחשב אש. ולכן יש לו כח לשנות הצירופים, כי הוא עולה לשורש הדבור שלמעלה, כי כל הדבורים ואותיות התורה יצאו דרך פיו של משה.

משה ירד עם לוחות ועושים משכן

ולכן אחר שירד מההר עם הלוחות, ששם חקוקים הדבורים מעבר אל עבר בבחינת חקיקה בעצמות, התחילו לבנות את המשכן שהוא בנין הגוף לחבר העצמות, והנה אדם וחיה בחינת

נשמה וגוף, בנין חוה הוא בנין הגוף, ויבן את הצלע מהעצמות כמשחז"ל, הרי בנין חוה סוד בנין המשכן בנין העצמות הגוף וד' יסודות.